

• FØROYA • SOCIAL-DEMOKRAT

FRÆLSI

JAVNAÐUR

BRÓÐURSKAPUR

Nr. 3.

Lýsingaprisur fyri petitreglu: 30 øyr. á forsiðuni, 20 øyr. á 3. og 4. síðu. Við stórra lýsingum fæst avsláttur í prísinum.

Tirsdag hin 21. januar 1930.

Kostar kr. 1,50 fjórðingsárið + Porto. Blaðið verður bilagt á posthúsinum, brævasvarnarðøðum og skrivstovuni. Telf. 143.

4. árg.

Tandlæge BREND

træffes 11-5. Telf. 114.

JAVNADARMENN settu í 1928 uppskot fram á lögtingi um, at Føroya festujorð, kongsgóðsið, var lögð inn undir lögtingið. Sambandsmenn og sjálvstýrismenn, hvør um annan, køvdu hetta uppskot javnaðarmanna.

Aftaná at tingsetan var lokin, ja so seint sum móti várið 1929, steig umboðsmaður sjálvstýrisflokksins í Danmark fram á pallin í danska landstinginum og spurdi — og hansara spurningur snúgvæði seg um kongsgóðsið í Føroyum, hjartabarn hansara. Táverandi ríkisstjórn var avsett av tí danska fólkinum, áður enn tað bar til at svara umboðsmanninum. At teir ikki skundaðu sær at svara honum, áður enn teir fóru frá, kann væl ikki sigast stórt til, tí tað var ikki lögtingið, ið spurdi. Ein kongsbóndi bar fram spurningin.

Á danatingi gjørdist so stýrisskifti, men lögtingið av 1928 var framvegis óbroytt. Spurningurin um kultivering av tí føroysku hagajorðini, og í sambandi her við eisini festigóðsið, var til viðgerðar tilfóliga í tingsetuni. Málið var endurreist av javnaðarmonnum.

Javnaðarmenn bóru fram álit og uppskot til botan av núverandi viðurskiftum, fyri at fremja uppdyrkingarmálið, víðisgera hagajorðini og fáa festureglurnar í annað tíðarhóskandi lag.

Sjálvstýrismenn og sambandsmenn fullu aftur háls um háls og køvdu hetta rættvísuuppskot javnaðarmanna. Bert lögtingsformaðurin greiddi atkvøðu við javnaðarmonnum.

Sjálvstýrisumboðsmaðurin hevur soleiðis tver ferðir á lögtingið gingið ímóti, at annað tíðarhóskandi skil kom á landbúnaðarviðurskiftini í Føroyum. Fyrsta sinni setti hann seg ímóti, at Føroya jorð varð lögð undir lögtingið, og á øðrum sinni forðaði hann, tað dýrasta hann var mentur, fyri at víðisgera okkara hagajorð.

Umboðsmaður sjálvstýrisflokksins fer so til Danmarkar, og tá ið hann kemur á danatung, fer hann aftur at spyrja. Tað forvitnisliga við spurnamanninum er ikki, at hann spyr — tí hann er gittin fyri at vera spurin — men at hann á henda hátt er komin sær aftur í hernað við stalbróðurin úr lögtingsins búnaðarnevnd harra Oliver Effersee, landstingsmaður — og sjálvandi smittar hetta stríðið, og

»Dimmalætting« og »Krossurin« skiftast um at vera full, full við longum greinum um — kongsgóðsið.

So hjartaskerandi samdir vóru báðir feðgarnir í búnaðarnevndini, umboðsmaðurin og landstingsmaðurin. Men nú letur til at vera komið illt ímillum skipara og kokk — og illt ímillum flokkarnar báðar.

Semjan ímillum landstingsmannin og umboðsmannin víðvíkjandi hesum málið er enda í ósemju síðani lögtingið var slitið.

Hvussu hesum mikla málið fer at gangast á lögtingi 1930, er ikki lætt at siga; men lögtingið er broytt, síðani tingið var lokið í heyst, og javnaðarmenn helma ikki, fyrr enn hin føroyski jarðasurningurin er greiddur, fólki og landi til frama.

Folkeforbundet i Aaret der svandt og Aaret der kommer.

Af P. Haupt, Genève.

1929 blev to Epoker for Folkeforbundet.

Tiden for Folkeforbundsfor-samlingen i September 1929, og Tiden efter, maa adskilles skarpt fra hinanden.

Medens de første otte Maaneder af Aaret tilhører 28 og fort-sætter den beklagelige Udvik-ling af Folkeforbundet fra en politisk international førende Institution, til et rent og skært internationalt Forvaltningsma-skineri, begyndte der med Fol-keforbundsfor-samlingen i Sep-tember faktisk et nyt Aar. Det var de socialistiske Regeringer paa Forbundsfor-samlingen, der paany stillede Folkeforbundet overfor politiske Opgaver. Og de fire Maaneder fra September 1929 til Januar 1930, maa be-tegnes som en Forberedelsestid for Losningen af de Opgaver, der blev stillet i September. Nytaar betyder for Genève-Institutionen ikke nogen Afslut-ning af en Tidsperiode, og Jan-uar 1930 ikke Begyndelsen af noget Nyt, men bare en Fort-sættelse af det i September paabegyndte Arbejde.

Hvad der skete i Folkefor-bundet fra Januar til September 1929, var ingen god Udvikling. I Afrustningskommissionen blev Afrustningsoverenskomsten til-bagerevideret og Datoen for den første Afrustningskonference gled fuldstændig ud af Diskussionen; det lykkedes ikke i den økono-miske Kommission at bringe den internationale Regulering af

Sukker- og Aluminiumhande-len, som man haabede at naa til; heller ikke i Kulspørgsmaa-let lykkedes det at gøre prak-tiske Fremskridt; Opiumspørgs-maalet blev debatteret frem og tilbage, men til Trods for den stigende Opiumsmuglen, naaede man ikke til Enighed om en virksom Bekæmpningsmaade; Ratifikationerne af de interna-tionale Overenskomster indløb meget sparsomt, og Minoritets-spørgsmaalet, som Tyskland i December 1928 i Lugano havde krævet behandlet, blev begravet i Madrid.

Det var klart for alle Folke-forbundsvenner, at Folkefor-bundstanken snart vilde tabe Tiltrækningskraften, hvis man fortsatte paa denne Maade. Det var Englands konservative Re-gering, de kontinentaleuropæiske Staters Frygt for en ny Krig, og Frankrigs Angst for at miste Herredømmet over Kontinental-europa, som førte til, at man undgik i Genève at røre ved alle de aktuelle Spørgsmaal, som Verdenspolitikken frembød, og at man ikke turde røre ved Uoverensstemmelserne mellem Kellogg-og Folkeforbundspagten.

Regeringsskiftet i England førte til Forsøget paa at over-vinde Stagnationen; men Mac Donald og Henderson vilde ikke have spillet deres Rolle i Ge-nève som de gjorde, hvis ikke andre Stater var rede til at se-kundere. Det var frem for alt Danmarks Optreden paa Folke-forbundsfor-samlingen, som støt-tede Forsøgene paa at gengive Folkeforbundet sin politiske Ka-rakter. Ikke mindst blandt Eu-ropas mindre Stater vakte det stor Glæde, at Danmarks nye Regering brød med den forsigt-ige Passivitet, som i Aarene før havde præget Danmarks Optre-den i Genève. Paa den anden Side holdt Tyskland, som i 1928 havde vakt saa stor Opsigt ved Hermann Müllers store Angrebs-tale, sig mere tilbage. Thi Stre-semann var allerede en af Dø-den præget Mand, og Tyskland havde øjensynlig koncentreret al sin politiske Interesse om Ord-ningen af Reparationsspørgs-maalet, som var paabegyndt i Haag, og vilde ikke beyrde sig med andre internationale Op-gaver.

Det var baade paa det poli-tiske og paa det økonomiske Omraade, Folkeforbundet vak-te til nyt Liv. Paa det politiske Omraade krævede England den Tilpasning af Folkeforbundspag-ten til Kelloggpagten Krigsfor-bud, som maa komme. I Af-rustningsspørgsmaalet gjorde, ved Siden af England, Danmark

en meget bemærket Indsats. Det var Udenrigsminister Dr. Munch, som henviste til, at den inter-parlamentariske Unions Afrust-ningsoverenskomst var i Stand til at udslette de beklagelige Tilbageskridt, Afrustningskom-missionen under Folkeforbun-det havde foretaget. Og det var Stauning, som krævede et Frem-stød, saaledes, at Folkeforbunds-konventionerne ikke blot bliver ved at staa paa Papiret, men ogsaa ratificeres og sættes i Kraft. Endelig maa nævnes Ra-tifikationerne af Haager-Domstol-ens Fakultativklausel, som pludselig foretoges af mange Stater, og som betyder at den internationale Retspleje udstræk-kes over nye Omraader.

Paa det økonomiske Omraade maatte man begynde med Kri-tiken. Kritiken var saa stærk, at Folkeforbundssekretariatet blev revet ud af sin Søvn. Sekretari-ats økonomiske Afdeling kom med to Betænkninger, som en-delig anerkendte, at der eksiste-rede, ved Siden af Verdens økonomiske Problemer, en sær-lig europæisk økonomisk Situa-tion. Det var Briand og Strese-mann, som gav Overvindelsen af de europæiske Vanskelighe-der Navnet »Europas Forenede Stater«, og det var England, Danmark og Belgien, som først foreslog at slutte en Toldfred som et første Skridt i et euro-pæisk økonomisk Samarbejde. Med det sidste Forslag var Vejen givet. Det gjaldt om at udar-bejde en Overenskomst om en europæisk Toldfred, og at sam-menkalde en Conference af de Stater, som var interesseret i Toldfreden.

Det er dette Arbejde, den økonomiske Kommission har syslet med i Aarets sidste Maaneder, og det er Toldfredskonferencens Program, som er Ho-vudpunktet paa Dagsordenen for Folkeforbundsraadets Møde i Januar. Saa snart som muligt efter Raadsmødet — man haaber i Februar — skal Toldkonferencen sammentræde. Selvfølgelig har man i Henhold til Folkeforbundets verdensom-spændende Art, ikke blot invi-teret Europas Stater, men næsten alle Verdens Stater til Toldfreds-konferencen. Men det viser sig allerede nu, at det i Hovedsagen er Europas Stater, som trænger til en saadan Conference, me-dens de fleste Stater udenfor Europa, bl. a. Nordamerika, Australien, Indien og New Zeeland, har sagt nej Tak til Ind-bydelsen. Ved Siden af Told-konferencen skal Kornspørgs-maalet behandles i de første Maaneder i Aaret. Det gælder

om at skabe en vis Frihed for Korneksporthandelen.

Desværre har de sidste Maa-neder af 1929 vist, at det ikke er let at komme til Overens-stemmelse om økonomiske Spørgsmaal. To økonomiske Folkeforbunds-konferencer, som afholdtes i Paris, sluttede med ringe eller intet Resultat. Det lykkedes at sætte Konventionen om Indførsels- og Udførselsfor-bud i Kraft, men under praktisk forholdsvis værdiløse Omstæn-digheder, og det lykkedes slet ikke at skabe en Konvention om en liberal Behandling af Udlændinge.

Det vilde derfor være for tid-ligt at sætte store Haab til de kommende Forhandlinger. Alt afhænger af, om de socialistiske Regeringer bliver ved Magten og fortsætter deres modige Folke-forbundspolitik. I saa Fald er der rige Muligheder for en frem-skridtsvenlig Folkeforbundspoli-tik i 1930.

Gid disse Muligheder maa blive udnyttet.

P. Haupt.

„Forslag til Lov om Tilskud til Folkehøjskoler paa Færøerne.“

Harri blaðstjóri! Tygum hava biðið okkum um at skriva í blað tygara um tað uppskotið til lóg fyri fólkháskúlar í Føroyum, sum ríkisstjórnin hevur lagt fyri ríkisdagin í hesari tingsetuni. Vit hava ikki stórt at siga um hetta uppskot; tað er lögtingið, ið hevur sent tað til ríkisstjórnina, og stjórnin fyri háskúlanum var kunnug við innihaldið í tí, áður enn tað kom á hórð tingsins. Ríkisstjórnin ætlar at fáa uppskotið samtykt, og vón kann vera tíl, at tað fer at eydnast henni.

Tilskjónarmaðurin við fólkhá-skúlar og búnaðarskúlar hevur skrivað silt álit um uppskotið, og har sigur hann:

»Skolens økonomiske Forhold er meget daarlige og bliver daarlige for hvert Aar, der gaar. Under lignende Forhold ned-lægges Højskolerne i Landets andre Amter, og det er netop den bærende Grundtanke for Statstilskud til Folkehøjskoler og Landbrugsskoler, at de ingen Eksistensberettigelse har, naar de ikke kan samle det Mindestemaal af Elever, som Loven af 29. April 1913 kræver.«

I hesum orðum liggur tann hugsan, at tá ið Føroya Fólka-háskúli ikki hevur lokið tær treytir, sum settar eru í há-skúlalógini frá 1913, so burtur við honum; tí hann hevur ikki »Eksistensberettigelse«; og skul-di in er hjá kennarunum, sum ikki hava verið forir fyri at rokja starv silt til litar.

Hetta skulu vit nú onki siga um; tí tað er so ílt at døma um sín egna dugnaskap ella